

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מ.מ.

עין משפט
נר מצוה

(א) וזמנים סב... (ג) [מוספי] פ"ג הי"ד, (א) [ש] מעילה דף י"א: [מוספתא מעילה פ"א הי"ח], (ז) ע"י לקמן נג. רש"י ד"ה כשעה, (ה) [נמנות 5: 1] (ו) כ"ל כג., (ח) [וע"ש מוספות ע"ז כג: ד"ה נקשו ומוספות גיטין ספ. ד"ה ד"ה אכא ומוספות וזמנים נד: ד"ה אכא ומוספות מולין יח. ד"ה וזמנים].

תורה אור השלם

1. מה יזכר פעמך בנעלים בת נדיב חמוצי ירכין כמו חלקים מעשה ידי אָפֶן; שיר השירים ז ב
2. בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ; בראשית א א
3. (א) אֲשֶׁר־הָאֱלֹהִים לִי־יְהוָה שירת דודי לכרמו פרם הָיָה לִי־יְהוָה בְּקֶרֶן פֶּן שָׁמַרְךָ; (ב) וַיַּעֲקֹבֵהוּ וַיִּשְׁעֶהוּ שָׂרָק וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּחֻבּוֹ וְגַם יָקַב חֻצְב בּוֹ וַיִּקַּב לַעֲשׂוֹת עֲבָדֵיהֶם וַיַּעַשׂ יְדֵי אֱוִיָּהוּ; ישעיהו ה א-ב
4. ונספח רבינו הר"ן לכתב האחד בקדש הפך נסך שבר לוי; במדבר כח ז

לענין רש"י

פושטין (פושטין). גומה.

שכל מוצה כו'. להכי אין כשר לעבודה שכל המוצה שאין לו קרן וכשר ויסוד וריבוע פסול לעבודה הכי גרסינן. קרן אכן אמה על אמה ברום אמה לכל קרן ויסוד דהיינו אמה כניסה ראשונה וריבוע שאינו מרובע אם חסר אחד מכל אלו פסול. וטעמא אמר רב הונא בשמיטת קדשים (וזמנים סב.) כל מקום שנאמר המוצה לעבד דהכי משמע המוצה זהו המוצה העשוי כן והנך כזולתו כמי המוצה על קרנות המוצה כאלכזר מכלואים (שמות כט) וכבש כמי אל פני המוצה (ויקרא ו) והכבש הוא פניו של מוצה שהוא פתחו ועלייתו וזיסודו כמי אל יסוד המוצה (שם ח) וזריבועו כמי רבוע יהיה המוצה (שמות ח): **רבי יוסי זר יהודה אומר אף הסוכה.** מעבדו דקסבר כרכוז המוצה זהו הסוכה והרי נאמר זו המוצה ורצנן סבירא להו זהו הכיור והכי אמרינן בזמנים בפרק קדשי קדשים (שם): **שיטין.** חלל שמתח המוצה כנגד מקום הנסכים: **חמוקי.** סמרי לשון חמק עזר (שיר ה) נסתר ונסכה ממני וכן עד מתי מתחמקין (ירמיה לא) סממרי ממני שאת זבחה ליקרב אלי על שמעלת בני חמוקי ירכין לשון **אומנותו של הקב"ה** גרסינן. ועליהם כרה דוד וכו' לא גרסינן ליה בתוספתא והכא נמי לא גרסינן ליה דמאן דאית ליה שכתאן לית ליה שמששת ימי בראשית (בראשׁו'): **ליודי.** הקב"ה שבידו אני משוררו וזמקומו אני לקבול על זאת: **שירת דודי לכרמו.** על כרמו: **כרם** היה ליודי **בקרן בן שמן.** בחרץ ישראל זית השמינה מכל הארצות: **ויעוקו.** בנה להם עבדים זלורות מוקפות דלתים וזרית טבעת דמתרגמינן עיקא (שמות כה): **ויסקלוהו.** כאלם המפנה אבנים מכרמו כלומר פינה האומות מפניהם שלא ישבו בחרמם פן יחטאו אותם: **ויעשהו שורק.** נטעו גפנים משזבחות ולא זמורה אלא שרשין עלמן זה בית המקדש שהוא שורשן ועיקרן שמחצבט לפני המקום: **ויבן מגדל בסוכו זה מוצה.** העשוי כמגדל עז: **וגם יקב חצב בן.** באותו מגדל. יקב הוא צור חפור וכן עד יקבי המלך (זכריה ז) בית שיחא דמלכא לשון שיח ומערה פושטין בלע"ז: **לולב.** ארובה שהיא מלמעה למטה למטה: **בין כבש למוצה.** הכבש ארכו ל"ב ומשפע ועולה ט' אמות עד ששזה למוצה ולא היה ראשו מחובר למוצה אלא אויר מעט מפסיק ביניהם כדאמר בזבחים (דף קד.) ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם זריקה אף בשר זריקה הא למדת אויר יש בין כבש למוצה ואותו אויר קרוי בין כבש למוצה ולול היה באותו אויר במערבו של כבש בשמונה אמות מערבית של כבש שהכבש רחבו ט"ז אמה ממורח למערב ואותו חלל שהנסכים יורדין לתוכו שהן נעשין בדרומית מערבית של מוצה ומוקף ארבע מחיכות עד קרקעיתו וקרקעיתו של רכפת שיש ואין היין נבלע שם וכל נכסי יין של כל השנה יורדין שם. והאי תנא לית ליה שהי שיתין יורדין עד תהום והכי אמרינן לקמן (ע"ב) דלית ליה ופליג אדרבנן: **פרחי כהונה.** ילדים כהנים: **יין קרוש.** שנעפש ונקרש: **ושורפין אוסו בקדושה.** במקום קדוש בעזרה ומתוך השיתין מויליין אותו שלא יתמלחו השיתין מן הנסכין שכל קרבנות הצבור והיחיד טעונין נסכים חוץ מחטאת ואסאס (שורפין אותם שאסורין בהנאה דקדש הוא: **שנאמר בקדש הסך.** הקיש שריפה לניסוכו: מה

שכל מוצה שאין לו לא כבש ולא קרן ולא יסוד ולא ריבוע פסול לעבודה רבי יוסי בר יהודה אומר אף הסוכה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שיתין מששת ימי בראשית נבראו שנאמר חמוקי ירכין כמו חלואים מעשה ידי אמן חמוקי ירכין אלו השיתין כמו חלואים בשמחוללין ויורדין עד התהום מעשה ידי אמן זו מעשה ידי אומנותו של הקב"ה תנא דבי ר' ישמעאל בראשית אל תיקרי בראשית אלא בראשית תניא א"ר יוסי אומר שיתין מחוללין ויורדין עד תהום שנאמר אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה ליודי בקרן בן שמן ויעוקוהו ויסקלוהו ויעשהו שורק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו ויעשהו שורק זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מוצה וגם יקב חצב בו אלו השיתין תניא א"ר אלעזר בר צדוק לולב קטן היה בין כבש למוצה במערבו של כבש ואחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש שדומה לעיגול דבילה ובאין ושורפין אותו בקדושה שנא' בקדש הסך נסך שבר לה' כשם

שכל מוצה שאין לו קרן. וזה שקרנו נפגמה הוה ליה קרן כמאן דליתיה ולכן נפסל לעבודה דאין לו קרן דפגימה פוסלת באבני מוצה כדי שתחגור זה לפורן כדאמר פ"ק דחולין (דף י"ב. ע"א) וטעמא פירש שם בקונט' משום דכתיב אבנים שלמות תבנה [ובסידרא] פליגי זה תנאי התם ר"ש בן יוחי אומר טפח ר' אלעזר בן יעקב אומר כזית וי"ל דהטעם משום דלא חשיב ריבוע למר זהאי שיעורא ולמר זהאי שיעורא וריבוע מעבד דקמני הכל ומיהו זמנא נישא דכתיב רבוע יהיה המוצה אבל קרן מנלן דסיד היה צקן דלע"פ שפירש כאן בקונט' קרן אכן מרובע אמה על אמה ברום אמה לא יתכן דע"י מלנן נעשה דל"ה צפ' אחיהו מקומן (וזמנים סב.) ושמה רבוע דקרן לפינן ממוצח וא"ת ואבני מוצה מאי אכירי משום דנפגמה תיפוק ליה משום דחסרה האבן ואפילו לא נפגמה לא קרינן בהו שלמות כדמוכח פ' אחיהו מקומן (שם) גבי מורחית דרומית שלא היה לו יסוד דפריך היכי עבדי לה אי דגייז לה אבנים שלמות אמר רחמנא וי"ל דהכי קאמר ליה התם אי גייז לשבר האבן אי אפשר [לשבר] בלא פגימה ואין כאן שלמות ואם בלא לפחות ולהחליק צסקין בלא פגימה איכא איסורא דלא תניף עליהן צרול וכן משמע במסכת ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף ע"ב.) גבי אבני מוצה וסקל'ס וגזום בית חשמונאי דקאמר היכי נעביד לא תניף עליהם צרול כתיב וא"ת וליעבדו על ידי שמיר דבבית שני הוה שמיר כדמוכח במסכת סוטה צ"פ עגלה ערופה (דף מח.) דקאמר משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית המקדש בטל שמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערביניהו משחרב בית המקדש בטלו אורים ותומים ושמיר דמשמתו נביאים הראשונים היה חורבן הבית כתיבא בגמ' משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים והיינו בית ראשון דחמשה דברים חסר בית שני מביית ראשון כדאיתא ביומא (דף כ"א.) אלא בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הא דקאמר רשב"ג התם משחרב בהמ"ק ניטל טעם הפירות מסתמא לאחר חורבן בית שני קאמר שחרב בימיו מדע דאשכחן בבית שני שהי פירות מתברכין בימיו שמעון בן שטח ששעשין טיטין ככליות של שור הגדול ועוד יש להביא ראיה דהוה שמיר בבית שני מעובדא דמלא בן נמינה דפ"ק דקידושין (דף ק"ב.) ודפ"ב דע"ז (דף נ"ג.) שצקשו ממנו חכמי ישראל אבנים לאפוד ואבני אפוד צעו שמיר כדקאמר ר' נחמיה פ' עגלה ערופה (סוטה מח.) כדכתיב במלואותם ואפי' ר' יהודה דפליגי עליה ואמר שמיר שבו בנה שלמה את בהמ"ק מודה נמי דאבני אפוד צעו שמיר כדמוכח פ' מי שאלחו (גיטין סה.) וטעם גבי צינן בהמ"ק שעשה שלמה דקאמרינן היכי נעביד איכא שמיר דאיתיה משה לאבני אפוד וההיא על כרחך רבי יהודה היא דלר' נחמיה לא הוה שמיר לבית המקדש ועובדא דמלא בן נמינה בבית שני הוה דקאמרינן התם לשנה נולדה לו פרה אדומה בעדרו ושצב פרות היו הראשונה שעשה משה שניה שעשה עזרא כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר בבית שני כדפרישית אמאי גזום בית חשמונאי וי"ל שמיר אין עושה אותן שלמות שלא תחגור זה לפורן וא"ת א"כ היאך בנו את המוצה דלא אפשר לומר שהיה מתקן מצחוץ ומכניסו מצפנים דלפילו כי האי גוונא במוצח

אסור כדתיבא במכילתא בסוף פרשת וישמע יתרו לא תבנה אתהן גזית בו אין אתה בונה גזית אבל אתה בונה גזית בהיכל ובקדש הקדשים ומה אני מקיים ומקצות והגרון וכל כלי צרול לא נשמע בבית שני נשמע וכן יסד רבינו אליהו הזקן באהרת אמת יהגה חכי אבני מוצה תוך וצר כן נגזו ועבר והיינו יכולין לחלק בין קודם שהוקדשו אבנים למוצה דעודן חולין לאחר שהוקדשו אבל אין לרין דמשמע צפ' אחיהו מקומן (וזמנים נד.) שצבו אותו באבנים החלוקות כגון חלוקי אבנים מן הנחל שצחול הים וצחול הים נצראו חלוקות מששת ימי בראשית ומיהו קשה דגבי בית המקדש כתיב אבן שלמה מסע בונה ואמר ר' יהודה דהוה שמיר לצדמ"ק: **אל תיקרי בראשית אלא בראשית.** האי תנא ור' יוחנן סברי מששת ימי בראשית נבראו אבל אידך תנא דרבי ור' יקב חצב לית ליה דמההוא קרא דריש מוצה ושיתין למוצה בידי אדם הוה וצמילתיה גרסינן ועליו כרה דוד ומיהו קשה דר' יוחנן דר' יוחנן דהכא סבר מששת ימי בראשית נבראו דר' אשכנזי מעשה ידי אמן מעשה אומנותו של מקום ולקמן בפרק החליל (ג.) א"ר יוחנן בשעה שברה דוד שיתין קפא תהומא ושמה אמוראי גינה ואליבא דר' יוחנן: **וימעוהו** שורק זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מוצה וגם יקב חצב בו א"ר חייא שיתין. כך כמזכר בכל הספרים וזה גרסת הקונט' אבל בתוספתא גרים ויבן מגדל בתוכו זה היכל וגם יקב חצב בו זה מוצה וקרי למוצה יקב לפי שמנסכין עליו את היין שמוציין מן היקבים ומריבויא דגם דרשינן שיתין:

נסכים